

<https://doi.org/10.53656/his2026-1-5-dig>

*Approaches in Teaching
Подходи в преподаването*

ДИГИТАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА РАЗВИВАНЕ НА КОМПЕТЕНЦИИ В ЧАСОВЕТЕ ПО ИСТОРИЯ (V – VII КЛАС) В БЪЛГАРСКИТЕ УЧИЛИЩА ЗАД ГРАНИЦА

Доц. д-р Юлия Симеонова

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Abstract. The present report is part of a developed intellectual product – “Methodical guide for teachers”, which is the result of the project activity “Digital Schoolbag – My Bulgaria”: an interactive school aid for teaching the Bulgarian language abroad. It offers models of interactive worksheets on history and civilizations (grades V – VII), intended for Bulgarian schools abroad.¹ Created on the LearningApps.org website, the e-exercises are developed in accordance with the curriculum and serve as a tool for developing students’ competencies.

Keywords: curriculum, interactive exercises; competencies; e-resources; history and civilizations; digital tools; Bulgarian Sunday schools

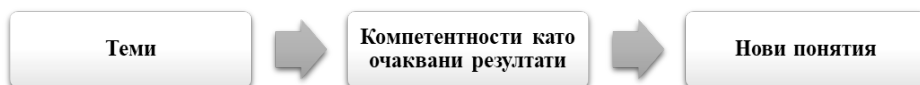
Развитието на съвременното общество води до поява на нови потребности и предизвикателства през XXI в. Те провокират необходимостта от изграждане на друг тип поколение, което да притежава знания, умения и компетентности за формиране на социално и технологично образовани хора, които да са способни да градят своето лично и професионално поведение (Sabeva 2023, pp. 267 – 283). Това налага и преосмисляне на фундаменталната основа, върху която се гради обучението по история и цивилизации не само в национален мащаб, но и при организацията в българските неделни училища зад граница. Промяната настъпва в нагласите и очакваните резултати, т.е. налице е плавен преход от преподаване само на знания към развиване на умения и компетентности с цел подкрепа на младите хора за постигане на пълноценна личностна, социална и професионална реализация².

Основният акцент на обучението се пренасочва от овладяване на фактология към развиване на ключови компетентности и способности за решаване на проблеми. Целите на съвременното образование оформят и основните белези на компетентностния подход – интердисциплинарно взаимодействие, практическа насо-

ченост на обучението, ориентация към резултатите и прилагане на иновативни подходи и практики в процеса на преподаване и учене (Simeonova 2023, pp. 201 – 213). Тази концепция стои в основата на учебната програма по история и цивилизации за V – VII клас за обучението, организирано в чужбина. Тя е основният оперативен документ, който конкретизира целите и определя обхвата и структурирането на учебното съдържание по предмета за съответния клас³.

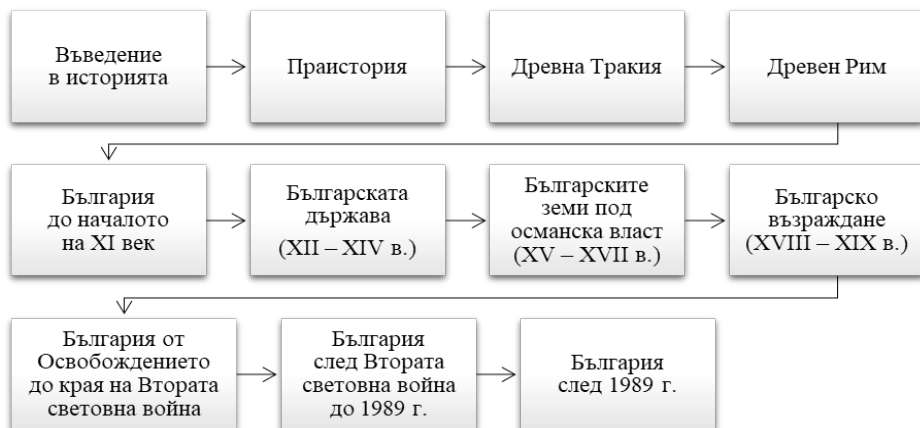
Обучението по история в българските неделни училища зад граница е фокусирано изцяло върху българското минало и обхваща хронологията от първите свидетелства за живот по днешните български земи до началото на XXI век⁴. Акцентът върху родната история цели да популяризира българското културно наследство, да формира и съхранява българската историческа памет, българското самосъзнание и българската национална идентичност сред нашите сънародници в чужбина (Методическо ръководство....<https://digitalbag.bg>).

В концептуално отношение учебното съдържание в програмата е разположено на три базисни нива и директно повтаря структурата на учебната програма по история и цивилизации за българските училища в V – VI – VII клас в частта за българската история (фиг. 1 – 2) (Методическо ръководство....<https://digitalbag.bg>).



Фигура 1

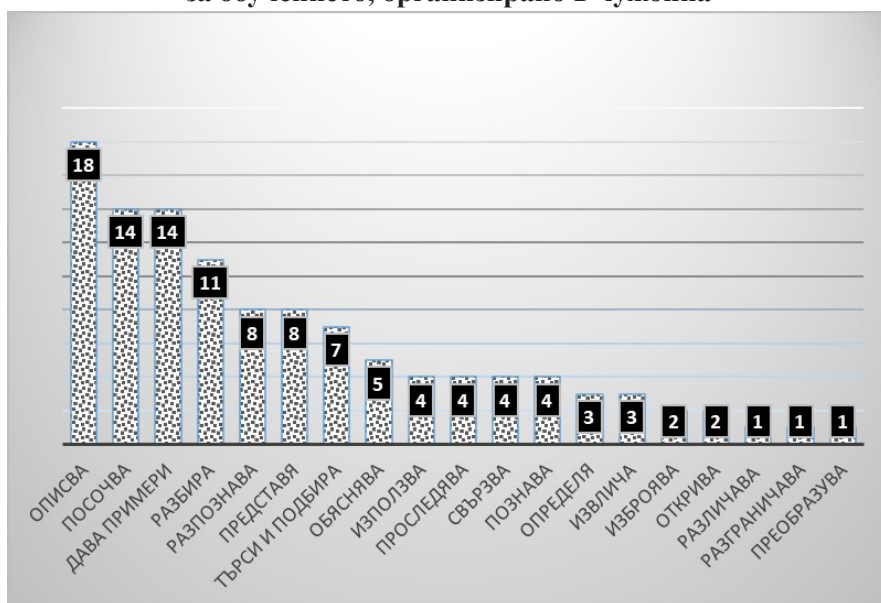
Основни съдържателни теми от учебната програма



Фигура 2

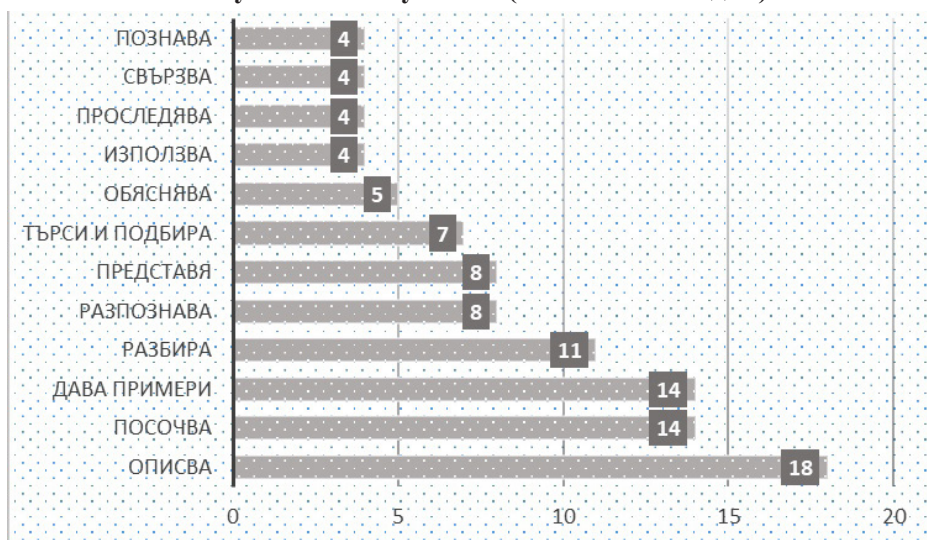
В приложените източници (фиг. 3, 4, 5) се визуализира сравнителен анализ на учебните програми по история за обучението зад граница и в България⁵. Акцентът се поставя върху заложените компетентности като цели. Вниманието е насочено към активните глаголи, които предполагат определен тип познавателна дейност, и честотата на тяхното вписване (Методическо ръководство....<https://digitalbag.bg>).

Активни глаголи, които посочват равнище на познавателна дейност в учебната програма по история и цивилизации (V – VII клас) за обучението, организирано в чужбина



Фигура 3

Честота на най-използваните активни глаголи в учебната програма за обучението в чужбина (в относителен дял)



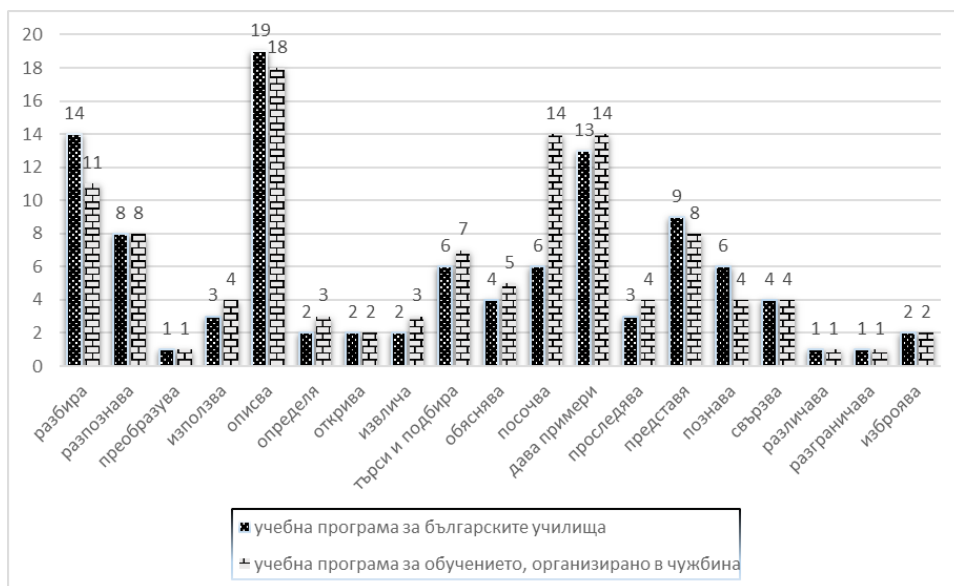
Фигура 4

Активните глаголи, заложили като цел на ниво учебна програма за българските училища (V – VI – VII клас)⁶



Фигура 5

Съпоставка и брой на активните глаголи в учебните програми



Фигура 6

Според резултатите от анализа има пълно съответствие на предвидените в документацията компетентности по история както за обучението в чужбина, така и за българските училища. Използваните глаголи в нормативните документи са едни и същи. Те отговарят на първите три нива по ранг от познавателната класификацията на Блум, като залагат основно на запамятване, възпроизвеждане и прилагане на знания за историята на България⁷. В същото време, учебният процес в българските неделни училища коренно се различава от този в България (Simeonov 2025, pp. 47 – 54). Преобладаващата част от децата на нашите сънародници, които са в чужбина, не говорят или слабо владеят български език и много трудно усвояват заложения учебен материал. Това изправя ученици, учители и родители пред предизвикателства, които трудно се преодоляват. Необходимостта от учебни инструменти, които да подкрепят обучението на българските деца зад граница, провокира създаването на дигитално интерактивно учебно помагало със свободен достъп за обучение на български език в чужбина.

Електронният образователен ресурс е резултат от реализирането на европейски проект⁸, разработен от авторски екип от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и в партньорство с две от организациите на българите в чужбина – „Съюз на българите в Кипър“ и Гръцко-българско сдружение за култура

„Паисий Хилендарски“ (Simeonov et al. 2025, pp. 84 – 89). Основната цел е да се провокира интердисциплинарното взаимодействие на учебното съдържание, използвайки иновативни и дигитални инструменти за обучение. Помагалото е предназначено за ученици от българските училища в чужбина, но успешно може да се прилага и в българската образователна среда. То би подкрепило работата на преподаватели по български език и литература, история и цивилизации и география и икономика в I – VII клас, учители по гражданско образование, както и класни ръководители, педагогически специалисти, родители и представители на българската диаспора.

В резултат от екипната работа са създадени общо три интелектуални продукта: електронна образователна платформа, интерактивно учебно помагало за ученици със свободен достъп за обучение на български език в чужбина и методическо ръководство за учители (Методическо ръководство.... <https://digitalbag.bg>).

Съществен компонент на интерактивното помагало „Дигитална раница – моята България“ са интерактивните („живи“) работни листове. Създадени в уебсайта LearningApps.org, те са разработени въз основа на учебната програма и се явяват дигитален инструмент, с помощта на който да се развиват ключовите компетентности на учениците по трите основни предмета: български език и литература, география и икономика и история и цивилизации.

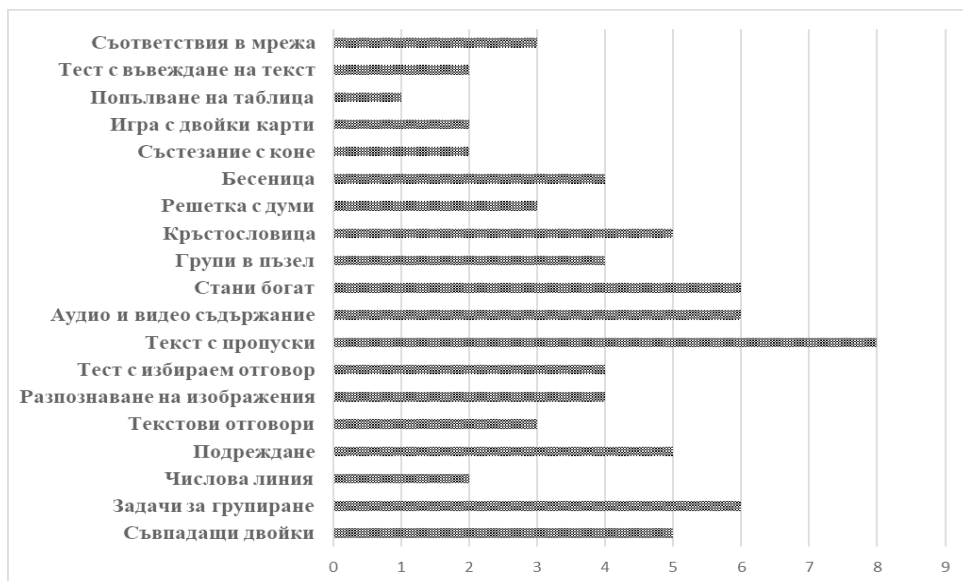
Различните модели на „живи“ работни листове позволяват да се интегрират в отделни макроструктурни единици от сценария на различни типове уроци и имат за цел:

- да окажат допълнителна подкрепа на учителите за организиране на активно обучение, основано на интеракция;
- създаване на положителна нагласа и мотивация за обучение;
- да служат като инструмент за самостоятелно учене;
- да съдействат за развиване на ключови компетентности у учениците;
- да съдействат за съхраняването на българския език, идентичност, историческа памет и др.

Основните им предимства са свързани с тяхната интерактивност и атрактивност.

В сферата на обучението по историята са разработени общо 75 интерактивни упражнения от 19 типа (фиг. 7). Те са направени така, че да могат да се включат директно в учебния процес във вида, в който са създадени. На този етап функционират 11 колекции, в които са разпределени отделните „живи“ работни листове, покриващи учебната програма по история и цивилизации (V – VII клас) за обучението, организирано в чужбина. Всяка колекция носи името на тема от програмата и включва различен брой упражнения, с помощта на които учениците по-лесно и забавно да усвояват учебното съдържание и да развиват своите компетенции.

Интерактивни упражнения по история и цивилизации (V – VII клас)



Фигура 7

В зависимост от конкретния случай, възможностите и интересите на учениците, както и според организацията на учебната дейност, работните листове позволяват да бъдат прилагани във всяка от дидактическите макроструктури на урока:

- уводно-мотивационен етап – въвеждащата част на урока;
- основен етап, когато се поднася новото учебно съдържание;
- контролно-рефлексивен етап – затвърждаване на новата информация и осмисляне идеята на урока.

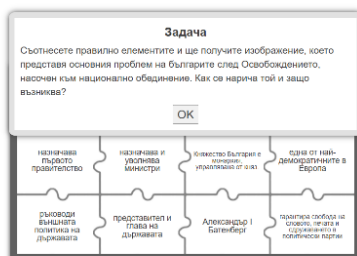
Вариантите за работа с дигиталните инструменти са разнообразни и се определят от специфичните условия, при които се реализира обучението (ниво на владение на български език, активност, мотивираност на учениците и др.). Те могат да бъдат и модел, чрез който на учителите се предлага възможност да развиват творческия си потенциал, създавайки свои собствени продукти.

Един от сериозните проблеми на обучението по история е провокиран от прекалената фактологична обремененост на учебното съдържание. В тази връзка, труден за възприемане, разбиране и осмисляне от учениците е хронологичният обхват 1878 – 1944 година от българската история. Фиг. 8, 9, 10, 11 визуализират дигитални упражнения, посветени на периода от Освобождението до края на Втората световна война. Колекцията включва общо 10 уп-

ражнения от различен тип, които предлагат възможности за работа с различни източници в хода на учебния процес и тренират не само езиковата и визуалната грамотност, но и уменията за пространствена и хронологична ориентация (<https://digitalbag.bg>). Интердисциплинарният характер на „живите“ работни листове допълнително подпомага прилагането на компетентностния подход в хода на учебния процес.

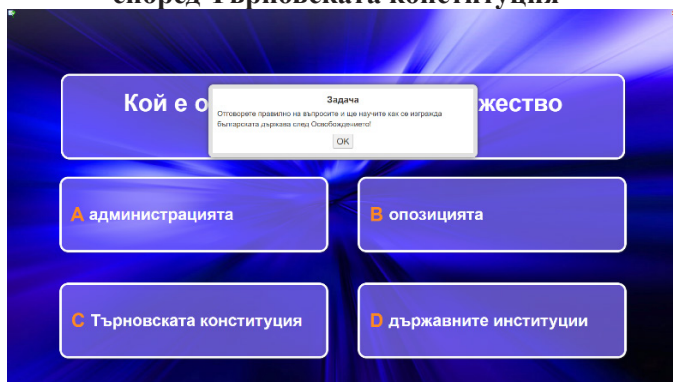
Колекция „България от Освобождението до края на Втората световна война“ Интерактивно упражнение „Българският национален въпрос“

Българският национален въпрос



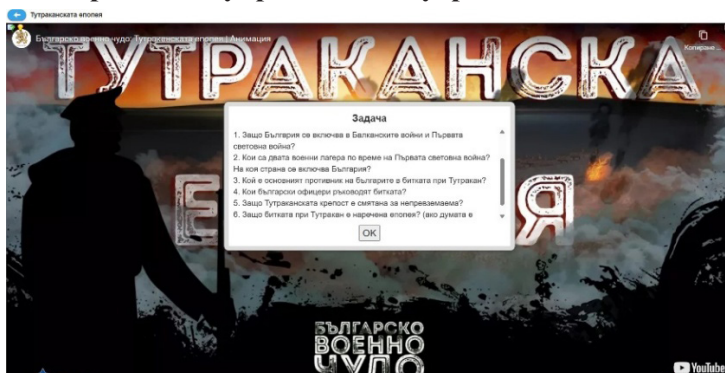
Фигура 8

Интерактивно упражнение „Княжество България според Търновската конституция“



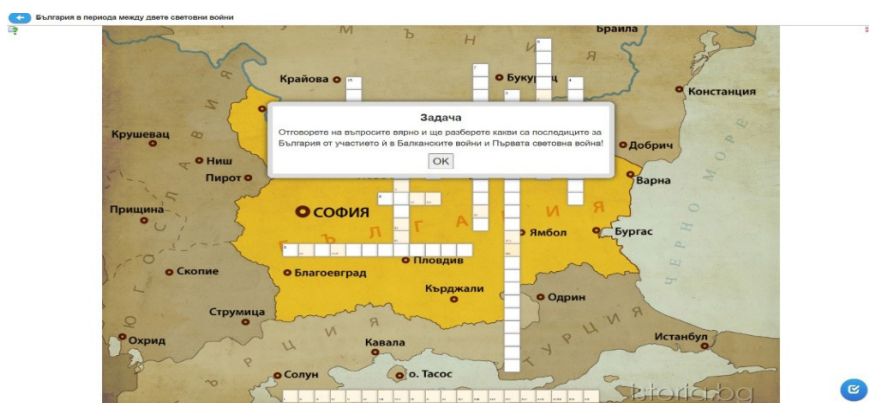
Фигура 9

Интерактивно упражнение „Тутраканската епопея“



Фигура 10

Интерактивно упражнение „България в периода между двете световни войни“



Фигура 11

Подробен алгоритъм и предписание за приложение на електронните упражнения по примера на колекцията „България до началото на ХІ в.“ в конкретна урочна единица се съдържат в методическото ръководство за учители (<https://digitalbag.bg>).

Разработени като компонент на интелектуалните продукти по проект „Дигитална раница – моята България“: интерактивно помагало за обучение на български език в чужбина“, „живите“ работни листове се явяват дигитален инструмент, с помощта на който учениците самостоятелно или в екип имат възможност да развиват общи и специфични умения. Те са работещи, атрак-

тивни, иновативни и провокират интереса и мотивацията за активно участие в учебния процес. Те са и интердисциплинарно насочени и в същото време, съдействат за постигане на компетенции, необходими за съвременния млад човек. Предвид резултатите от сравнителния анализ на учебните програми, дигиталните инструменти успешно могат да се интегрират и в часовете по история в българските училища.

БЕЛЕЖКИ

1. Настоящият авторов текст е част от интелектуален продукт „Методическо ръководство за учители“, разработен от авторски екип от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ в състав: доц. д-р Петя Събева (експерт управление на екип интелектуални продукти, експерт модул география и икономика (5. – 7. клас), методическо ръководство за учители) и доц. д-р Юлия Симеонова (експерт модул история и цивилизации (5.– 7. клас), методическо ръководство за учители) по проект „Дигитална раница – моята България“: интерактивно помагало за обучение на български език в чужбина. Договор № 2020-1-BG01-KA226-SCH-094970.
2. Вж. Наръчник за прилагане на компетентностния подход в обучението на бъдещи учители: <https://www.mon-nmuciot.bg/?npkr> (достъпен: октомври 2025).
3. Вж. Методическо ръководство за учители по проект „Дигитална раница – моята България“: интерактивно помагало за обучение на български език в чужбина“. Договор № 2020-1-BG01-KA226-SCH-094970. (https://digitalbag.bg/images/narachnik-za_uchitelya/Metodichesko_rakovodstvo_DigitalbagBG.pdf)
4. Вж. Учебна програма по история и цивилизации за V – VII клас за обучението, организирано в чужбина: https://www.mon.bg/nfs/2018/01/istioia_5_7kl_f.pdf (достъпен: октомври 2025).
5. В българските училища изучаването на родната история в прогимназиален етап на основната образователна степен следва хронологичния и проблемно-тематичния подход и се разполага в 5. – 6. клас – синхронно с европейската история, а в 7. клас – изцяло българска история. Това е причина да се подложат на анализ трите учебни програми.
6. Вж. Учебна програма по история и цивилизации за V клас: https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_v_history.pdf (достъпен: октомври 2025); Учебна програма по история и цивилизации за VI клас: https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_vi_history.pdf (достъпен: октомври 2025); Учебна програма по история и цивилизации за VII клас: https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_vii_history.pdf (достъпен: октомври 2025).
7. Подобен анализ на учебните програми е направен в Методическо ръководство за учители по проект „Дигитална раница – моята България“: интер-

активно помагало за обучение на български език в чужбина“. Договор № 2020-1-BG01-KA226-SCH-094970. (https://digitalbag.bg/images/narachnik-za-uchitelya/Metodichesko_rakovodstvo_DigitalbagBG.pdf) (достъпен: октомври 2025).

8. Вж. <https://digitalbag.bg/> (достъпен: октомври 2025).

ЛИТЕРАТУРА

ЛАЗАРОВА, С., 2021. *Педагогически аспекти на електронното обучение*. УИ „Св. св. Кирил и Методий“. ISBN 978-619-208-261-1.

СИМЕОНОВ, Д.; П. СЪБЕВА. 2025. Академична екипност като рамка за изграждане на дигитален интердисциплинарен образователен ресурс В: *Сборник с доклади от Трета национална научно-практическа конференция „Дигитална трансформация на образованието – проблеми и решения“*. Съставители: проф. д.н. В. Войноховска, доц. д-р Ан. Иванова, проф. д-р Ан. Скрикаров, Академично издателство на Русенски университет „Ангел Кънчев“, с. 84 – 89. ISSN 3033-0610 (за печатно издание); ISSN 3033-0629 (за онлайн издание) – <https://www.conf-dte.bg/proceeding-papers.html>.

СИМЕОНОВ, Д., 2025. Електронната книга като образователен ресурс за неформалното образование в българските училища в страната. В: *Сборник с доклади от Шеста научно-практическа конференция с международно участие „Образованието: класичност и модерност“*. Главен научен редактор доц. д-р Катерина Здравкова-Дончева, В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 47 – 54, ISSN 2815-5475.

СИМЕОНОВА, Ю., 2023. Новото образователно пространство и проблемът за мотивацията в обучението по история и цивилизации. В: *Образование, география и културен туризъм. Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на професор доктор на науките Стела Дерменджиева*. Част I. УИ „Св. св. Кирил и Методий“, В. Търново, с. 201 – 213. ISBN 978-619-208-340-3.

СЪБЕВА, П. 2023. Дидактически предизвикателства пред географското обучение в българските училища в чужбина. В: *Образование, география и културен туризъм. Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на професор доктор на науките Стела Дерменджиева*. Част I. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 267 – 283. ISBN 978-619-208-340-3.

Интернет източници (достъпни: октомври 2025):

Дигитална раница – Моята България. <https://digitalbag.bg/> достъпен: 30.10.2025.

Наредба № 5 от 30 ноември 2015 г. за общообразователната подготовка. ДВ, бр. 79 от 8.09.2020. <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2136697599> достъпен: 28.10.2024.

Наръчник по иновативни образователни технологии. Национална мрежа от университетски центрове за иновативни образователни технологии. Виртуална библиотека. <https://www.mon-nmuciot.bg/virtualLibrary.html> достъпен: 25.10.2025.

Наръчник за прилагане на компетентностния подход в обучението на бъдещи учители. <https://www.mon-nmuciot.bg/?npkr> достъпен: 25.10.2025.

Проект „Дигитална раница – Моята България“: Интерактивно помагало за обучение на български език в чужбина. Договор № 2020-1-BG01-KA226-SCH-094970. <https://erasmus-vtu.bg/digitalbag> достъпен: 28.10.2025.

Учебна програма по история и цивилизации за V–VII клас за обучението, организирано в чужбина. https://www.mon.bg/nfs/2018/01/istioia_5_7kl_f.pdf достъпен: 2.10.2025.

Учебна програма по история и цивилизации за V клас. https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_v_history.pdf достъпен: 2.10.2024.

Учебна програма по история и цивилизации за VI клас. https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_vi_history.pdf достъпен: 2.10.2025.

Учебна програма по история и цивилизации за VII клас. https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_vii_history.pdf достъпен: 2.10.2025.

REFERENCES

LAZAROVA, S., 2021. *Pedagogicheski aspekti na elektronnoto obuchenie*. UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“. ISBN 978-619-208-261-1.

KUSHEVA, R. 2006. *Metodika na obuchenieto po istoriya*. Sofia: Paradigma. ISBN: 954-9536-32-7.

SIMEONOV, D.; P. SABEVA. 2025. Akademichna ekipnost kato ramka za izgrazhdane na digitalen interdistsiplinaren obrazovaten resurs. *Sbornik s dokladi ot Treta natsionalna nauchno-prakticheska konferentsiya „Digitalna transformatsiya na obrazovaniето – problemi i resheniya“*. Sastaviteli: prof. d.n. V. Voynohovska, dots. d-r An. Ivanova, prof. d-r An. Smrikarov. Ruse: Akademichno izdatelstvo na Rusenski universitet “Angel Kanchev”, pp. 84 – 89. ISSN 3033-0610 (za pechatno izdanie); ISSN 3033-0629 (za online izdanie) – <https://www.conf-dte.bg/proceeding-papers.html>.

SIMEONOV, D. 2025. Elektronната книга kato obrazovaten resurs za neformalnото образование v balgarskite uchilishta v stranata. *Sbornik s dokladi ot Shesta nauchno-prakticheska konferentsiya s mezhdunarodno*

uchastie "Образованието: класичност и модерност". Glaven nauchен редактор dots. d-r Katerina Zdravkova-Doncheva, V. Tarnovo: UI "Sv. sv. Kiril i Metodiy", 2025, pp. 47-54, ISSN 2815-5475.

SIMEONOVA, Yu. 2023. Novoto obrazovatelno prostranstvo i problemat za motivatsiyata v obuchenieto po istoriya i tsivilizatsii. *Образование, географија и културен туризам. Yubileen sbornik v chest na 60-godishninata na profesor doktor na naukите Stela Dermendzhieva. Chast I.* UI "Sv. sv. Kiril i Metodiy", V. Tarnovo, pp. 201-213. ISBN 978-619-208-340-3.

SABEVA, P. 2023. Didakticheski predizvikatelstva pred geografskoto obuchenie v balgarskite uchilishta v chuzhbina. *Образование, географија и културен туризам. Yubileen sbornik v chest na 60-godishninata na profesor doktor na naukите Stela Dermendzhieva. Chast I.* V. Tarnovo: UI "Sv. sv. Kiril i Metodiy", pp. 267-283. ISBN 978-619-208-340-3.

Internet sources:

Digitalna ranitsa – Moyata Bulgariya. <https://digitalbag.bg/> (accessed: 30.10.2025).

Naredba № 5 ot 30 noemvri 2015 g. za obshtoobrazovatelната podgotovka. DV, br. 79 ot 8.09.2020. <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2136697599> (accessed: 28.10.2025).

Narachnik po inovativni obrazovatelni tehnologii. Natsionalna mrezha ot universitetski tsentre za inovativni obrazovatelni tehnologii. Virtualna biblioteka. <https://www.mon-nmuciot.bg/virtualLibrary.html> (accessed: 25.10.2025).

Narachnik za prilagane na kompetentnostniya podhod v obuchenieto na badeshti uchiteli. <https://www.mon-nmuciot.bg/?npkp> (accessed: 25.10.2025).

Proekt "Digitalna ranitsa – Moyata Bulgariya": Interaktivno pomagalo za obuchenie na balgarski ezik v chuzhbina. Dogovor № 2020-1-BG01-KA226-SCH-094970. <https://erasmus-vtu.bg/digitalbag> (accessed: 28.10.2025).

Uчебna programa po istoriya i tsivilizatsii za V–VII klas za obuchenieto, organizirano v chuzhbina. https://www.mon.bg/nfs/2018/01/istroia_5_7kl_f.pdf (accessed: 2.10.2025).

Uчебna programa po istoriya i tsivilizatsii za V klas. <https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_v_history.pdf> (accessed: 2.10.2025).

Uчебna programa po istoriya i tsivilizatsii za VI klas. https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_vi_history.pdf (accessed: 2.10.2025).

Uчебna programa po istoriya i tsivilizatsii za VII klas. https://www.mon.bg/nfs/2023/11/up_vii_history.pdf (accessed: 2.10.2025).

**DIGITAL TOOLS FOR THE DEVELOPMENT
OF HISTORICAL COMPETENCIES
IN GRADES 5TH – 7TH IN BULGARIAN SCHOOLS ABROAD**

✉ **Dr. Yuliya Simeonova, Assoc. Prof.**

ORCID iD: 0000-0002-8924-2094

WoS Researcher ID: ABV-3651-2022

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo,

Faculty of History, Department of Modern and Contemporary History of Bulgaria

E-mail: j.simeonova@ts.uni-vt.bg